

VAN GOD EN VAN DE NATUUR

EEN BOEK IN VERZEN DOOR

A. VAN COLLEM

UITGAVE VAN C. A. J. VAN DISHOECK
TE BUSSUM IN HET JAAR MCMXXI

VAN GOD EN VANDE NATUUR

Aan de nagedachtenis van mijn Vader

Ik zie U voor mij, met den donkren blik
Der oogen onder zwaren wenkbrauwkronkel,
Uw altijd milde, maar soms verre blik,
Waarin een vraag oplichte, kleine fonkel.

Ik zie het krullen uwer lippenstreep,
Trotsche besluiting van uw diepe binnen,
Het zingende, dat gij niet kondt ontginnen ; —
Uw hand, die te vergeefs naar klanken greep.

Ik zie uw gele wangen, en de span
Der breede neus tusschen uw voorhoofdsplaten,
Ik zie u zwijgen — en in verten, dan,
Hoor ik, o donkre man, uw donker praten.

Gij, die nooit loog, hoe werd gij misverstaan
Door de verstandigen die u omgaven,
En lachend mochten door het leven draven,
Waar gij gesmoord van ziel, moest ondergaan.

VAN DE NATUUR

I

De donkere verroeste blaren maken
Aarde in November weder vruchtbaar.
Alom gespreid liggen de plassen bloed,
De ritselende bloedstroom ruischt,
Wanneer de wind den gelen bodem veegt.

De boomen worden zienlijk kaal, alleen
De kruinen van de sparren staan nog vol
Van waaiers; fijn gestoken vorkjes aan
Een tak, pluimieren zij omlaag, of kruiven
Naar de lucht, als pajongs aan een steel.

De hemel is een zacht geademd blauw,
Waarover men wat witte wolkjes blies,
Die drijven aan tot eilandjes in zee,
Tot vlokjes schuim, of breede schotsen ijs,
Waarop de beeren van het Noorden rijden.

Ik ga verheugd tusschen de wonderen
Van schoonheid om mij heen, een eenzame;
Ik weet mijn tijd genaakt, ik val weldra,
Als een der blad'ren, die de goede aarde dekken
Met bloed, waaruit de nieuwe lente groeit.

II

De boomen staan nadenkend in den avond,
Ergens in mijn hart heft zich iets op
En wil wegwijken uit mij, van mij weg,
Zichtbaar te worden bij het late licht.

Het zal niet schooner zijn wat uit mij groeit,
Dan gindsche boom, die zijn zeer fijne kruin
Zonder luidruchtigheid heeft uitgespreid,
Een zelfbewuste in het late licht.

Ik ben vervuld van weemoed, want mijn dag
Neigt naar den avond, — wat ik denk
Verheft zich vruchtloos naar den donkren einder
En zal den nieuwen morgen niet bereiken.

III

De wilde herfst komt langs de velden vegen,
De nachten worden jagende, de maan
Heeft haar blauw zilveren wapenrusting aan
En giet een stalen schijnsel langs de wegen.

De menschen worden kleiner ; ingekeerd
Tot zich, huivren de smal geworden boomen ;
Hun dunne hoofden, naar het licht gekeerd,
Voelen lichaamssappen worden loome.

Er is een stil nadenken in het Al,
Veel zelfbezinnen en een droef verbeiden,
De dingen worden peinzende, er zal
Veel sterven, bij dit herfstige getijde.

IV

Oneindig is de taal van het heelal,
Voorbijgaand zijn de woorden van de mensen.

V

Zich schenkend staan de boomen, de bejaarde,
De eeuwige, de edelen der aarde,
En geven, geven; schaduw is hun goed
En licht en ooft en kleurenovervloed.

In hunne armen wiegden zij de vroege
Menschheid en hun sterke takken sloegen
Zij te zaam, ze kruisende tot baar,
Waarin hij weggeveleid lag voor gevaar.

En uit den diepen bodem en de luchten
Trokken zij adem en de zoete vruchten
En laafden hem, wegschenkende het loon
Van hunnen arbeid aan des menschenzoon.

Een woonplaats voor het onrustige dier,
Verheugenis der zingende rivier,
Het altijd bloeiend wonder onzer aarde,
Zoo staan zij, de door zon en maan verklaarde.

VI

Wanneer wij zullen naakt zijn als de zee,
Het blad, de boom, de ster, de maan, het licht,
En als de nacht zoo diep en ruim en echt
En als de atmosfeer oneindig ; —
Wanneer wij hebben weggestuurd, wat ons
Weerhoudt te zijn zoo open als de ruimte,
Wanneer wij, woorde-vollen, zullen zijn
Zooals het woordelooze naakt en echt, —
Dan zullen wij de adem van den nacht,
Het spreken van de sterren om de maan,
De teekens die de boomen schrijven, weten,
En worden in het woordelooze ruim
Uitzeggens van een wonderzacht bevel.

VII

Het woordelooze spreekt, de avond spreekt,
De maan, de sterren en het wolkenvolk,
De sprekers aan de luchten zijn verschenen,
De boomen uit de aarde stijgen op
En zeggen, in de luide stilte staande,
Zichzelve met hun takken aan den nacht,
Zij hebben zich bekend gemaakt en staan nu hoog
Te spreken met hun teekens op de ruimte,
Onder de hemellucht, waaraan de maan,
Een verre toeschouwer, kijkt neer. —
In dit van stilte tintelende uur,
Des zachten zomeravonds, zijn gekomen
Alle de dingen tot een mild gesprek,
En wij, wij kleine menschen, zien hen aan
En trachten, maar vergeefs, het fijn gebaar
Van gindschen boom en van het maanlicht, of
De ster, het diepe fluistren te begrijpen.

VIII

Ik ga gevangen in het stralend net
Dat gij, oneindigheid, hebt uitgezet.

Ik ben van u daarin het zingend ding
De kijker in een fijne glinstering.

Ik ben de ingewijde tot uw veld,
Uw grassen, takken en uw kleurgeweld.

De vanger van uw lucht ben ik, zij is
Het in mij zingende geheimenis.

Ik ken uw boomen, dieren en de zee,
Ik deel mij aan hun fluisteringen mee.

De sterren stijg ik in hun hoogten aan,
Ik ben als zij uit licht en klank ontstaan.

Wanneer de nacht afdaalt, hoor ik zijn stem,
Ik leef mij in hem weg, ik ben van hem.

En uit de gouden mazen van den dag
Pluk ik wat fijne vonkels die ik zag.

Het gras, het water stroomend en het licht,
De bergen met hun koppige gezicht,

De wolken en de horizonnen wijd,
Waarin mijn aarzelende blik verglijdt, —

Zij zijn het stralende, het wiegend net,
Dat gij, oneindigheid, hebt uitgezet.

IX

Het is onwerkelijk — een sprookje staat
Verschenen in den avond op de velden,
En dooft het late lichten met haar hand ;
Nog stroomt wat stofgoud langs het donkre water
Dat peerlemoerig oplicht als een steen,
En ook de verte draagt nog iets van licht
Over de boomen, naar het milde westen ;
Maar langzaam schuift het weg, en nu een ster
Gelig te lichten staat zij aan den nacht,
Fosfooriseerend beeft zij aan de lucht,
En maakt haar kleine oogen dicht en open ;
De boomen zijn behangen met een kleed
Ragfijn, van mistig zilver, en het riet,
Dat uit de plassen fijntjes steekt omhoog
Den kleinen pluimenkop, wiegt heen en weer
Onder den adem van een teer geluid, —
Er loopt een zoet weerlichten langs den grond,
Ontbranding van vertellingen geschiedt
Uit duizend woorden onzer goede aarde,
Een niet te gelooven iets, een fluisterding,
Een wemelding van kleur en klank en lijn
En licht en damp en vuur — Een sprookje staat,
Verschenen in den avond op de velden.

X

Eens zal ik redevol zijn en als gras
Eenvoudig en zoo zuiver als het licht,
Wanneer ik wonen zal, in eerbied op
De wijde aarde voor mijn kleinen broeder.
Spreek niet van Liefde — Liefde is te veel,
Spreek niet dit teedere oneindig woord,
Dat mij maakt bevende en stamelend,
Spreek slechts van Eerbied — spreek van hem,
Daarvan — wanneer gij spreken zult tot menschen.
Eerbiedig dezen die dan voor u staat,
Hij komt als gij uit d'atmosfeer, uit God,
Hij staat geschreven in dien God, zooals
De grassen, velden, bloemen en de sterren.
Hij is zooals gij zijt, gemaakt van licht
En donkerheid, van steigerung en diepte,
Maak hem aan u gelijk, tot hij zich zie
Op aarde levende, een ding als gras
Eenvoudig en zoo zuiver als het licht.

XI

Wanneer de avond is, een diepe rust
Valt op de moede velden van de aarde
En maakt den kleinen mensch toegankelijk
Te zijn in eenheid met het milde Al.

Hij voelt zich weggeheven van den dag,
Hij voelt zich binnengaan tot de weldoende
Stilte, die hem ganschelijk omvangt
En open maakt voor al wat naast hem leeft.

Hij is geworden weder die hij was —
En uit het luide pralen der verschillen
Trad hij de stilte in en wordt gelijk
Aan grassen, boomen, bloemen en het licht.

Ik wilde dat ik tot een avond werd
En U omwikkelde met een geluid
Zoo teeder, alsof stilte in U viel
En U in eenheid saambracht met het Al.

XII

Oneindig zijn de hemelen, omdat
De mensch oneindig is — en eeuwig is
De zee, wijl menschheid eeuwig is — en het
Varen der wolken onder het Al-licht.

De zon stijgt eeuwig en hij trekt voorbij
En wendt zich in den avond naar het westen,
Hij vlamt en hij vergaat voor ons in glans,
Opdat de menschheid haren zon zou zien.

De stille maan, de schildknaap van den nacht
Tusschen de sterren klinkt zijn ronden lach,
Hij meldt zich aan het weifelend gelaat
Van kleine menschen, die den slaap ingaan.

In fellen ijver zich aan U te toonen
Groeien de boomen uit het gulle lijf
Van de weldoende rustelooze aarde,
De dieren komen en vergaan in haar.

Oneindig zijn zij allen, wijl gij zijt
Oneindig, kleine, kleine aardemensch,
Immers waartoe hunne oneindigheid,
Waart gij niet, die hen eindeloos uitgegt.

XIII

De dood, dat is, niet meer de zon zien, is
Niet meer de sterren zien, aan hooge nachten,
De dood, dat is het niet meer mogen wachten,
De ochtendschemering, de duisternis.

De dood, dat is, het niet meer mogen zijn,
De dood, dat is, het niet meer mogen denken,
De dood, dat is, niet meer bewust U schenken
Weg, te worden tot een ander zijn.

De dood, dat is, in stilten liggen, waar
Het ruischen leeft der levens-overgangen,
De dood, dat is, het henenzinken naar
Den Chaos, die U eertijds hield omvangen.

De dood, hij is een scheidende, hij giet
Alle gestalten om tot nieuwe vormen,
Hij is de onaandoenlijke, hij ziet
Voorkeureloos de menschen en de wormen.

De dood, met vreemden lach, heeft leven lief,
De dood, hij komt het goede leven halen
En kust het weg; geruischelooze dief,
Sluipt hij de poorten langs en de portalen.

De dood, gij wildet zijn gelaat niet zien,
Maar nu gij hem gezien hebt, werd gij stille,

En legt U heen, en lacht tot hem misschien,
En zijt geworden, tot een zonder wille.

Een lafenis is hij, een goede daad,
Maar een, bij wiens nabij komen wij weenen,
Wanneer zijn hand iets wat ons lief is slaat,
En niet neemt ons, maar wel dit lieve henen.

O dood, neem mij tot U, fluister mij aan
Den diepen zin uwer veranderingen,
En laat mij niet uw stilte binnengaan
Voor ik van uwe fluistering mocht zingen.

XIV

Het groot geraas der wateren houdt aan
Onder de hemelen, de wijd gespreide,
In eeuwigheid de sterren zijn gegaan
En de kometen door de luchten rijden.

Bij nacht en morgen en in schemering
Hebben gefluisterd de nabije boomen,
Nimmer hield op kleurenitwisseling
Of in den fijnen aether het klankstroomen.

Wij luisterden — waarvoor, voor wien mocht wel
Dit eeuwig heengaan zijn en weer verschijnen,
Het trager worden — en dan weder snel
Aangroeien dezer klankbezochte lijnen.

Wij waren kijkers in bevreemdend spel,
Dat de natuur speelt met haar wijd lichame,
Zij werpt zich in de zelfgeschapen wel
En ziet zich aan en schijnt iets te beramen,

En kijkt zich af en zoekt wellicht de spil,
Die haar doet om zichzelf heen spiralen,
Een hand, een woord, een uitgesproken wil
Die haar doet eeuwiglijk zichzelf herhalen.

En in haar woeste wentelende kracht,
Zich zelf te weten, heeft haar zaad geschapen

Een opgeheven wezen, in een dracht
Van bloed en spieren, met zintuig als wapen.

Dit gaat nu in haar rond en zegt haar uit,
En geeft aan hare mompeling zijn woorden,
Aan hare sprakeloosheid zijn geluid,
Aan hare fluistering zijn klankaccoorden.

En wat zij wil, d'oneindige natuur,
Zegt haar die mensch — Hemel wil zij noch helle,
De nachtezee zijn, noch het zonnevuur,
Zij wil muziek zijn en oneindig snellen.

XV

Toen fonkelden de hersens in uw hoofd,
Gij hoordet treinen jagen van gedachten,
Ontvingt den hemel in uw oogenkloof,
En proefdet de onmetelijke nachten.

Van uit u opwaarts, naar den hemel liep
Muziek en stootte aan de luchtgewelven,
Ontslot van zon en ster de poorten zelve,
Ontstak de kaarsen in het duizlend diep.

Muziek, muziek, de aarde was een fluit,
Bespeeld op duizend monden harer grassen,
Er werd in klokken op het veld geluid,
De boomen streken klank van diepe bassen.

Muziek, des afgronds aangeheven klacht,
Muziek, de wolken, die gewaad verscheuren,
Muziek, het nederstappen van den nacht,
In zijn gewaad, doorwaaid van schemerkleuren.

Muziek, muziek, het loopen van de schijf,
De discus aan de lage hemelranden,
En langs zijn zilveren voortsnellend lijf
Een worp van sterren, die blauwkleurig branden.

Muziek, muziek en Gij affiniteit,
Het klinkend instrument, dat mocht ontvangen
In uw organen iets van eeuwigheid
En in uw broze hersens iets van zangen.

XVI

Nog is de mensch niet als een zonne-opgang
Lichtende, of fluistrend als het woud,
Het maanbeschenen woud vol paarse vanen,
Of het ontwaakte woud, wanneer het staat
Te huiveren in vogelengerucht.
De mensch is nog niet als een ochtend glanzend, —
De wolken staan verheerlijkt aan de kim, —
Er is in hem geen kleurenovergang
Als in de lucht, wanneer de late zon
In mantel aardbeirood en geel en paars
Langs de zacht ademende zee verglijdt, —
De menschen lichten niet, zooals een ster
Die open staat, in den verstilden nacht,
Te branden met de kaarsen in de handen,
De menschen zijn zoo trotsch niet als de man
Des schemers, die langs lage velden stapt
En met vergrijsd gelaat den avond meldt,
Zij zijn zoo mooi niet, als de jonge knaap
Des ochtends in een geelblauw zij gewaad
Die uitroept van zijn hoogen heer het licht, —
De menschen zijn zoo mooi niet, als een boom,
O gij bestormer der oneindigheid,
Gestegen met uw klauwen in den grond,
Roepende naar het onpeilbaar licht ;
De menschen zijn niet mooi, ze zijn maar klein,
En aan hun denken, is iets leelijks zien,
Iets zeer flauwhartigs zien, iets wreeds en lafs,
Iets ijdel, dat te loeren ligt,

En lager dan het dier is, dat zich heft
In offervaardigheid bij 't sterven voor
Zijn Heer. —

Maar eens zult gij opstralen heerlijk,
Kleine valsche mensch, wanneer gij hebt
De looze Rede uit U weggeworpen,
En rondgaat op de Aarde, tot het Al
In argeloosheid naar het redelooze,
En zelve redevol, wordt redeloos
En levensvreugdig, als de bij in bloem,
Die naar gemeenschap haren honig draagt,
Wanneer gij wordt, de u wegschenkende
Aan al wat ademt in het heerlijk licht,
Wanneer gij wordt als boomen, als het dier,
De zee en de oneindig vele sterren,
Wanneer gij niets bezitten zult, zooals
De zon, die niets heeft dan zijn gouden licht,
De boom, die niets heeft dan zijn naakte zelf,
De zee, de ster, de wolk, het fijne woud,
Het maanbeschenen woud vol paarse vanen,
Wanneer gij niets zijt dan het Redelooze
Dat niets heeft dan zich zelf en zich geeft weg,
Gij aarde aan het licht, gij woeste zee
Aan de oneindigheid der gele sterren,
Gij boomen aan het dier, gij heuvels aan
Het gele strand, gij bergen aan de wolken,
De hoogten aan de laagten en de diepten;
Het Redelooze schenkt zichzelve weg
En wordt, zich schenkende, het Redevolle
Scheppende voort het eindeloos Heelal.

XVII

Zijt gij reeds naakt genoeg, om kameraad
Te noemen ieder, die als gij op aarde
Zich verheft, — een spraakbegenadigde,
Geboren uit de stoffen van het Al.

Gij staat afzijds elkaar, gij hebt u steeds
Omringd met eigendunk, van iets te zijn
Bizonderlijks, verkoren, en vol schoons,
En niemand, dacht gij, waart gij cijnse plichtig,

En groeidet op in tal, een vuns geslacht
Van woekerplanten, wanend zich een bosch
Luidpralende in het namiddaglicht

— — — — —
Kome de herfst die U vellen zal.

XVIII

Die na U komen zullen lichtend stralen,
En hun gebaar is anders en hun gang,
De afgronden zijn in hun diepen zang
En ook de hoogten die de bergen halen.

Geen onzichtbare keten aan hun voeten,
Schrijden zij voort, gevleugeld bij het gaan,
En in hun ziel staan kerven noch de moeten
Van ons, die slechts in kankering bestaan.

O nu zijn wij ontdekt, wij liggen open
Wij menschen, in ons allen bloeit het Al,
En is te geef, wij hoeven niet te koopen
Wat ieder tot een Rijkard maken zal.

En ongemeten geestdrift ligt te wachten,
Zal stroomen uit, oneindiger dan zee,
En lichtender dan de midzomernachten,
Te dragen alle menschen met zich mee.

Wij varen heen naar zingende verschieten,
Eener nog onontdekte mogelijkheid,
Het slavig zijn der menschen om te gieten
In vreugden van elkanders heerlijkheid.

XIX

O menschen, hemelen en aarde zijn in U
En gij weet het niet —
Avondgeboorte en zonnenopgang,
En gij weet het niet —
Spoedige zee, het zwijgende diep,
Langzame velden, hoogte die riep,
En gij weet het niet —
Een wereld leeft in U van duizend jaren,
Kostelijke boomen met takken en blaren
Diepte en hoogte en bergengebied
Stormende hemel en drijvend verschiet
Planten en struiken en sterren en dieren
Roepende, roepende, menschen komt vieren
Met ons de gemeenschap, wij zijn binnen U,
Wij kwamen, wij leefden, wij groeiden voor U,
Wij wilden dat gij ons geheelijk zoudt eten,
Dat gij ons proeven zoudt, dat gij ons weten, —
Mensch wilden wij zijn, wij boden ons aan,
In Uwe gestalte op aarde te gaan,
Wij wilden menschwording, wij deelden ons in
Bij d'eeuwigen kringloop van eind' en begin,
Tot grassen en sterren en boomen en zee,
Tot hemel en aarde en steenen en vee,
Tot deelen van 't eeuwige zingende Al
Gij, neem' de deelen en weest het Heelal.

XX

Waar is de schoonheid, zoo dan niet in U,
Die om mij zijt, gij eeuwig levend wonder,
Dat was en blijven zal, voorheen en nu,
En stervend leeft, en levend gaat ten onder.

Mijn hoofd is blijde u te mogen zien,
Mijn lichaam staat van uwe sappen dronken,
Mijn tong proefde uw wijn en zal misschien
De klanken zingen, die gij hebt geschonken.

Hoe zou ik kunnen zingen, als niet waart,
Gestadige, gij in en door mij gaande,
Gij die vertoeft in hemelen en aard'
Het loopende bespeelt en het stilstaande.

Van U ontving ik, uit een wiegend blad,
De ademing der voetbewogen beelden,
Van U de vonk die uit mijn verzen spat,
Van U de kleur die ik daarin penceelde.

Gij hebt mij geformeerd, ik ben uw geest,
En ik zeg niets dan wat gij mij mocht zeggen,
En in mijn denken is geen klank geweest,
Dan deze die gij daarin wildet leggen.

XXI

Het diep geheim dat in U leeft is liefde.
Zij is de overgang naar schoonheid in gemeenschap,
Zij is het zoet geweld, de overwinnende;
Bedwingster van de stof is zij, het spel
Waarin de wezens tot elkander naderen,
En zich omarmen, voor een nieuw bestaan,
Zij is het kruipen van de grassen naar het licht,
Zij is de stem, die in den vogel valt „Vlieg weg”,
Die tot het zwevende insect neerbuigt,
En zegt: „neem kleuren der omgeving aan”.
Zij is het, die den moederschoot maakt open
Van plant en dier en mensch, zij is de kreet,
Die uit de bergen en de zeeën steigert,
Zij is de stilte die ons hart aangrijpt; —
Maar in het oog der Vrouw is zij de Vraag —
O alvernielende, die ons ontroert,
Die heldersprekenden tot stamelaars,
En de verstandigen tot hulpelozen slaat,
Allesvermogende, die onzen geest tot stof
En onze blinde stof maakt tot een Ziener, —
Het diep geheim, van al wat leeft, zijt Gij.

XXII

O liefde, vreemde stroom, van waar
Kwaamt gij in ons het hart aanraken, —
Zijt gij dan overal,
En is de atmosfeer doorbeefd
En vol het licht van U?
Uit oogen straalt gij en uit het gebaar
Dat vrouwen geven bij het voorwaarts schrijden.
Vermommende, gij bukt u in een woord,
En uit een glimlach treedt uw lieflijke gestalte.
Alom aanwezige, men ziet u niet,
En reeds zijt gij bij ons en houdt ons ingevangen,
Gij zoete dwingster, stil gaan uwe gangen,
Omzigtelijk langs veld en wei en riet,
De avond is uw helper, en het duister
Legt vacht van diepen mantel voor u uit,
Daar gaan zij de geliefden, in den luister
Gewikkeld van uw teedere geluid;
Lieflijke liefde wreed, die wij belijden,
In droomen leeft uwe gestalte voort,
En als wij sterven geeft gij ons geleide,
De laatste wegen naar het doodenoord.

XXIII

O brandend woord dat in mij is,
Waarvan ik weet,
Dat het de menschen schroeien zal,
Wanneer het raakt
Ze aan, en dat ik niet weerhouden kan;
Schreeuwende vlam, die mij verscheurt,
Wreede liefde, die het lijden brengt
Aan levenden, opdat
Die uit hen komen, zullen vreugdig worden.
Gij, hoon, die kwetst en pijn
Omdat gij mint,
Gespleten vlam, die mij en u opneemt
En wentelt d'een weer in den andere over,
Waarom maakt gij mij brandende
En tot een schroeiend mensch? —
Ik was een aandachtsvolle tot het zijn
Van menschen en ik zag hun donker hart.
Ik zag de woorden, die zij spreken uit,
Ik zag de woorden, die hun oogen zeggen,
Ik zag in hen en zag geen ander beeld
Dan eigen beeldtenis, die zij omdragen; —
Ik zou wel willen dat de vlam,
Die brandend in mij is, mij snel verliet
En in hun donker hart het beeld opvrat.

XXIV

Waar anders, dan in U, is zij te vinden,
Liefde, die de wonden slaat en heelt,
Die met uw kind als een gelijke speelt,
Gij die de Moeder zijt en de Beminde.

Alle de voorgeslachten, Zegenrijke,
Wisten uw wezen als een donkere macht,
Gij die in sagen vreemd en wonderlijke,
Te Betlehem een God hebt voortgebracht.

Uw wonderen altijd waren volkomen
En zullen wonderlijk volkomen zijn.
Nature u te vormen heeft genomen,
Het kostbaarste uit haar kostbaren schrijn.

En eeuwig zult gij blijven de volmaakte,
Tot wie het oog der kinderen lichtend ziet,
Gij gevende, door lichtcellen geraakte,
Die straling in ons blinde leven giet.

VAN GOD

XXV

De wording van de stof tot geest is luidende
Geheel den dag, en in de nachten zwijgt hij niet,
Alom en altijd in het zwevend ruim,
Geschiedt het worden, makende muziek,
Zijn adem stijgt in den uitstaanden boom,
En door de fijngeheven takken trilt zijn rythme,
En uit de zee, een stad van klanken, rijst hij op.
Het worden is alom, hij maakt muziek,
Hij is een overgang van stof tot geest,
Hij hoort zichzelve ruischen, eeuwig gaat zijn klank,
In op en nederval door het meezwepend ruim,
Een eeuwig koor maakt hij, een overgang
Van worden en vergaan en weder worden,
Van geest tot stof van stof weer wordend geest.
En wij gelukkigen, wij stralenden,
Zijn hoorders en meezingers in dit spel,
Wij leven in de sferen van zijn gaan,
Wij tijdelijken, in het Eeuwige,
In de verwording van de stof naar stof
Naar altijd fijnere, tot hij wordt Geest,
Daarbinnen leven wij en wij zijn stof
En geest, steeds in elkander overgaande,
De deeltjes van het eeuwige heelal,
De deeltjes zingende het Algeheele.

XXVI

De blonde dag geeft het den avond over,
De schemering bestelt het aan den nacht,
De grassen nemen 't aan, en ook de grover
Gebaarde struiken buigen der hoofden vacht.

Want over hen gegaan is Ruimteklover
Wind, en heeft hen aangeraakt met kracht,
Nu staan zij omgewikkeld in den toover
Van het geluid, dat hij heeft voortgebracht.

En bij de wonderen, door hem verricht,
Te midden van de cirkeling, die waarde,
Huwende zee en aarde, licht en vuur,

Een kleine mensch, in dit gezegend uur
Hoorde Gemeenschap langs de ronde Aarde
Brengen de diepten, zingend naar het licht.

XXVII

Nooit rust de scheppingsdaad, voortdurend wordt
Materie stralende, en zij verbindt
En zondert af en breekt uiteen en spoedt
Zich, zingend door het matelooze,
En brengt haar boodschap „de Verandering”.
De bergen nemen 't aan, de woeste zee
Houdt in haar loop en springt omhoog,
De wind buigt zijwaarts, rukt zichzelven weg,
De vastgelegde heuvels komen golven,
En d' aarde luistert, heft het trage hoofd ;
Binnen haar nieren is een roep geschied,
Een fijne stem ging zich daarin meedeelen.
Veelkleurige vertellingen staan op
Te schrijven aan een tak en op den stam
En in de bladen, hun geschiedenis,
Een schelle klinkt, voortdurend klinken schellen
Er wordt gevaren en er is geen schip,
Er wordt gereden en er is geen wiel,
Er wordt gezongen en er is geen stem,
Er wordt geschilderd en er is geen schilder,
En nochtans klinkt en kleurt en spoelt en zingt
En spat uiteen iets, hecht zich aan en springt
En cirkelt, zet zich uit en krimpt weer saam
En vliegt in snelheid, voor geen oor waarneembaar,
Luid stralende en klinkend door het Al ;
Het is materie, die alscheppend werd,
De stoffen van de Zonnen, Aarde, Zeeën, —
Die zich ontmoeten in het eeuwig ruim

En scheppen, scheppen, voortbrengen uit iets,
Uit duizendmalen iets, dat iets aanraakt,
Omvat, bevrucht met felle energieën, —
Hernieuwende het mateloos heelal.

XXVIII

O waan der Oudheid, die in dit altijd
Uitzweven van de stoffen zaagt een God.
Wij werpen U van ons, wij gelooven thans
Dat nooit de wilde wateren een roep
Hebben gehoord, waarop zij wilden ruischen,
Dat nooit de Zon met diamanten stift
De name Gods uit schreef in het heelal,
Dat nooit dit zwervend Al een broze kom
Waar in de hand eens pottbakkers,
Dat nooit de sterren zagen op tot Een,
Naar wiens gebaar, zij gingen uit ten loop,
Alsof de zwervende atomen bogen
Zich neer voor Een, die hen had uitgeteld! —
De wijze wateren kennen geen God,
Noch de oeroude Sterren, noch de Zon,
Noch der Verschijnselen één in het Al.
Van eeuwigheid tot eeuwigheid zij gaan
Of wel, dan niet, een God aanwezig zij,
En zwerven, en geen God houdt in hun loop,
Hun eeuwig wentelenden ommegang ;
Zij vragen niet naar God, zij weten niet,
Zij sterven slechts, om stervende te leven,
Zij maakten U niet, God — wij maakten U,
Wij opgestegenen uit dezen nacht
Van Leven, dat dit zichzelf niet begrijpt
En niets doet in het ruim dan niet begrijpen,
Wij uitgekomenen in dit heelal
Van bloed en ijzer, water, zout en licht,

Wij laatstgeborenen op deze aarde,
Wij hebben U gemaakt, wrekende God,
Alwijze God, weldoende Hemelheer,
Wij stelden U te zaam uit ons begrip,
Dat geen begrijpen is, uit onzen waan,
Die liefde heet en haat en angst en vrees
En zelfverloochening : wij maakten U,
En gij zijt slechts, o God, dit wat wij zijn.

XXIX

Gods aangezicht, het is de atmosfeer,
Het zijn de boomen, is der wolken veer,
De akkers en de gronden en de dalen,
De bergen en de schitterende schalen
Der zeeën, waar de zilvervisch in school,
Gods aangezicht is in de veldviool,
In struik en plant en in der dieren oog,
Het is Gods beeldtenis, die uit de takken vloog,
Wanneer de vogel op de lucht zich heft,
God is de blixem, die de aarde treft,
En splijt en kerft haar ingewanden open,
God is het vermiljoen, vooruitgelopen,
Vermeldende der aarde nieuwe Zon,
God is het rondend ruim, de horizon,
Die altijd verder trekt waarheen ge treedt,
Hij is het waterdek, hij is het kleed
Dat op de aarde ligt, de schemering is hij,
Een man in weifeling, in mijmerij,
God is een doodslag, wreedheid en de list,
God is de werkelijkheid, die zich vergist,
De beving van het komende gebeuren,
De lichte laaie gloed, het peinzend neuren,
God is de vrouw, de man, het kind, het dier,
Hij is de sneeuw der bergen en het wier,
De wijde lucht, het alom vonkend vuur,
Er is geen God, er is slechts de natuur.

XXX

Nu nemen wij het Kruis van Jezus af
En van den mensch d' aloude vloek en zonde,
Er is geen kruis meer en daar is geen straf,
Wij hebben 's levens heerlijkheid gevonden.

Ons paradijs gaat open, wereldwijd
Ligt het te nooden tot een fijn betreden.
Wij lagen afgewenden, en verspreid
Waren wij redeloosheid ingegleden.

Daar wachtte ons de priester — met het licht,
Zoo sprak hij, — van de hemelsche genade,
Wij redeloozen zouden worden opgericht
Door boetedoening naar de verre-paden,

Die Hij, de priester, wees met handen aan,
Zijn zoete stemme zou ons begeleiden,
Wij leefden den gebenedijden waan,
In God te aadmen en in Christus beide.

Nu zijn wij opgestegen zonder U,
O Priester, naar de hemelsche vertrekken,
Waarin geen God woont, luisterend naar luw
Gezang, dat engelen voor hem verwekken.

Daar is geen God, en slechts de zang gaat om,
Dien wij aan aarde, ster en zon verleen,

Stierven wij uit, een stilte lag alom,
Godheid en Engel waren in 't al verdwenen.

Waren wij menschen niet, er was geen God,
Want zijn gelaat is maaksel onzer handen,
En wat van hem aan klank door d' eeuwen vlot,
Vloog uit het snaartuig, dat de menschen spanden.

XXXI

De atmosfeer is God, hij is het Al,
Hij is het onbegrepene alomme,
Hij haast zich niet, want hij is overal,
Hij is de eindelooze ruimtekomme.

Al het tezaamgestelde is in hem,
En wordt in hem vernield en weer geboren,
In de oneindigheden van zijn stem —
Gaan zon en maan en sterrenheir verloren.

God is de atmosfeer, Gij ziet hem niet,
Hij is het eeuwig stralend wonderbare,
Dat op en om en in de dingen vliet,
Het onzichtbare is hij en zichtbare.

Alles is zijns, hij is een wolken spel
En 't lachen van de kinderlijke golven,
Hij is de wind, het schuim, de bliksem fel,
De nacht ligt in zijn ademtocht bedolven.

Hij is een avond, als de blauwe haag
Van den gebogen hemel loopt vol wegen,
Dan stuurt hij schemeringen naar omlaag
En duisternisse ligt op veld en wegen.

Hij is een vlam, wanneer uit hem optrekt
Het vonkend wijde lichaam van de zonne,

Hij is een veld, wanneer hij heeft gewekt
De bloemen, die zijn adem had gesponnen.

Terwijl hij nevelt wordt hij weder licht,
Nooit rust hij uit of valt in zich te zamen,
Hij wiegt zich tot een trillend evenwicht
En legt de kleuren weg, die uit hem kwamen.

Lichaam en geest is hij, hij is heelal
Waarin de vormen drijven en uitkomen,
Hij is de som, het eindeloos getal
Van zoekende en dansende atomen,

Hij is hun eeuwig ruim, hun atmosfeer,
Hij jaagt ze op bij hun omhelzingen
Waaruit geboren wordt de wolkenveer,
De mensch, het dier, de zon, de manekringen.

De boom staat in hem uit, hij is het ruim,
Waarin de vogels aan hun vleugels drijven,
Hij is het zachtgewelde gele schuim,
Waarmee de wolken hun gestalten schrijven.

Hij is d'alomme lucht, hij is de stof,
Die elke vorm aanneemt van Uw verbeelden,
Hij staat goudstralende of zilverdof,
Al naar de kleuren zijn, die gij penceelde.

Hij is de altijd willooze, die Gij
Kunt naar het willen Uwer hand formeeren,

Want zijne vorming en boetseerderij
Geschiedt uit vormen die in U verkeerem.

God is de atmosfeer en anders niet,
Hij geeft zich eindeloos aan Uwe vragen,
Hij is een willige waar gij gebiedt,
Wanneer gij hem omvat, zal hij U dragen.

Hij is zooals gij hem met oogen ziet,
Hij fluistert na de woorden Uwer droomen,
Iets anders dan gij zelf zijt is hij niet,
Hij is uit uw verbeelding voortgekomen.

XXXII

De lucht alom is God, ik adem hem,
Ik leef in hem, ik hoor zijn gaande stem,
Ik zie hem opstaan in het lage gras,
Ik hoor hem ritselen langs wei en plas,
Hij legt zich in de varens en het wier,
Hij kijkt uit oogen van het simpel dier,
Hij neemt gestalten van de boomen aan,
Hij is uit sterren tot mij ingegaan,
Ik heb de klank, de kleur, de lijn herkend
Van zijn gestalten aan het firmament;
Het zijn zijn afbeeldsels, zijn lichaam staat
Om mij, in schemer nacht en dageraad,
Ik ben geheel in hem gemaakt, hij is
Het ochtendkomen en de duisternis,
Het blad, de zee, het dier, de heuvelkom,
Hij is der bergen stoet, het sterrendom,
Hij is der aarde bloed, de hemelmelk,
De paars geslepen nacht, de zonnelk,
Hij is een stervend woud, het rottend loof,
Hij is het speurend dier, glijdend naar roof,
Hij is de Groote onaanrandbaarheid
Van 't Leven, dat elk wezen maakt bereid
Te gaan geboorte in, te gaan ten dood,
Hij is het, die ten overgang gebod
Den mensch, te worden tot een vormloos ding,
Hij is de eeuwige verandering;
Ik ben uit hem gestegen en ik keer,
Als een verbrande in zijn adem weer,

Dan ga ik tot mijn oorsprong, lucht alom
Waarin geluid wordt als in hooge Dom
Des levens eeuwig barnende geluid,
Het is de eindloosheid die zich luidt uit,
En allen moeten komen, dier en plant,
En mensch en hemel, vuur en zee en land,
Te nemen af elkanders vege lijf,
Bij 't eeuwig zingende volmaakt bedrijf
Dat leven heet, het stil geheimenis
Van Gods oneindige gestaltenis,
Mystiek der werkelijkheid, gij zijt de God,
Van wien wij uitgaan en weerkeeren tot,
En wreedheid is er niet, in 't zijn verscheurd,
Dat weet het dier, omdat hijzelve scheurt,
En voelt het een gerechtigheid, geen straf,
Het blad vindt het niet wreed, te vallen af,
De duisternis niet wreed, te zijn doorboord,
Het licht niet wreed, door nacht te zijn vermoord,
Want allen zingen, klank en vuur en lijn,
Dat zij in overgangen, eeuwig zijn.

XXXIII

Ben ik de Ziener van een nieuwen God,
De uitverkorene, wien het gewerd,
Een nieuwe stem te zijn, een spreker van
Het komende, dat nu zal zijn op Aarde?
Of ben ik de herhaler van een lied,
Dat iemand heeft gezongen, voor ik was,
Op aarde levende en luisterend,
Een kijkertje indachtig tot het Ruim,
Het altijd zingende eeuwige ruim ;
Of is wellicht uit dezen tijd, toen ik
Nog geloovig was, en bevende den Naam
Des Oppermachtigen, niet uit dorst spreken,
Des grooten, toornenden, vervuld van Roem ; —
Is, uit dien sprookjestijd, in mij de sprank
Verbleven, die nu oplaait tot een vlam,
Of ligt in mij niets dan het oude vuur
Te glinsteren, dat glom in eenen mensch,
Toen hij weghuiverend van zaligheid
Zag opengaan de oogen van den nacht ;
Ik weet het niet, ik weet alleen, ik ben
In God, in d' atmosfeer, binnen het Al,
Zooals een boom staat in de lucht geschreven,
Zoo sta ik ook en ik ga uit als hij,
Als een schrifture van het levend ruim
Naar grassen, varens, mossen en de zee,
Naar wolken in den nacht en naar de sterren,
Naar gouden ochtenden en avondzon,

En ik zie niets om mij, dan mijn's gelijken,
Maar zuiverder dan ik en wetender,
En redevoller, dan ik redevolle.

XXXIV

Ik heb den God gevonden van het Al,
Dader in gemeenschap is zijn naam,
Hij is gestalteloos, en overal
Vloeit hij uiteen en komt hij tot verzaâm.

Hij leeft, en iedere stip is zijn vasal,
En heft zich bij het roeren van zijn aâm,
Die ruischt en vlaagt tot op en nederval,
Eeuwig scheidt hij, en weer bindt hij saam.

De vogels kennen hem, het riet, het woud,
De bergen en het lichtende rondomme,
De boomen schrijven uit zijn melody.
Want allen weten eeuwig hem nabij,
En gaan tot hem en zijn met hem vertrouwd,
En rusten in zijn wijde armkolommen.

XXXV

God is de atmosfeer, de atmosfeer is God,
De onzelfzuchtige, die is oneindige,
In waarheid is zij God, en wij in haar
Haar kinderen, zijn hare teekeningen,
Het kleine maaksel harer eeuwigheid,
Wij zijn altijd in haar, zij is om ons,
Wij zijn altijd in God, zij is om ons,
Oneindigheid is God en onzelfzuchtigheid,
De atmosfeer is God, en daar is niets dan Zij.

XXXVI

God is een vroolijkheid in ons, een lach,
Een rust, een nimmer uit te dooven
Zekerheid, dat hij omheen ons is,
God is het zijn, het voelen dat wij zijn,
Een zijn van boomen, bergen en het licht,
Van wolken, sterren, eeuw'ge nachtzee ;
God is het woord, waarin wij zeggen, Zee
En aarde, diepte, hoogte en afgronden,
God is de atmosfeer, waarin het Al,
Waarvan wij woorden maken, staat geschreven.

XXXVII

Alle belijdenissen ooit beleden,
En alle belijdenissen, die er zijn,
Zij zijn slechts schamele afbeelding van
Wat niet te beelden is, de atmosfeer, —
De atmosfeer neemt allerlei gestalten aan,
Want zij is God — de atmosfeer, in *haar*
Gaan wij ten onder, *in* haar staan wij op,
Want zij is God — Zij is de scheppende,
De onaanrandbare, gestalteloze,
Want zij is God — de vruchteloos door ons
Tot beeld begeerde Ruimte, zij is God: —
Maar zalig is het, haar te voelen om
U heen altijd, om uwe oogen, hoofd,
En mond en uwe beeldend sterke hand,
Niets kan zij doen, uw aarzelende hand,
Dan altijd God te schrijven, die niets is
Dan klank en vormen, makend groote Ruimte.

XXXVIII

De atmosfeer is God, de zon is God,
De ster is God, het dier, de vrucht, de zee,
De avonden, de morgens, zij zijn God,
De duisternis, de kleuren der muziek ;
Muziek is God, altijd zijn wij in God ;
In 't zingen aller dingen naar gemeenschap,
Op iedren weg der Aarde, zijn w' in God,
En op der bergen rug en in de hemelen
Zijn w' in God, in God zijn wij altijd, in God
Gaan wij ten onder, *in* hem staan wij op,
Hij is het Al om ons, niets is dan hij,
Hij is het woordelooze, om ons wiegende.

XXXIX

Daar is geen andere God, dan deze God
Die uit de dingen opstijgt naar gemeenschap,
De overal aanwezige onzichtbare,
De wiegende, die in ons is gevaren,
Die wij oproepen kunnen uit ons op,
En maken tot gestalten velerlei, —
Want hij neemt allerlei gestalten aan,
De God, die in ons woont, die ons verlaat
Terwijl wij hem uitspreken in het woord,
In klank of lijn, in 't machtige gebaar;
Uitkomend in de luchten, staat hij op.

XL

Uit teekens der gemeenschap stijgt hij op,
Onzichtbare, van uit het woordelooze
Aller dingen stijgt zijn lichtend woord, —
Uit het verspreide stelt hij zich tezaam,
En uit het diep gezonkene rijst hij omhoog :
Nu weten wij wie God is, hij is mensch,
De samenvattende, tot allen gaande,
De *zich* niet wenshende, de uit den geest
En adem der gemeenschap voortgekome,
De zich weggevende aan het heelal.

XLI

Er is een stem gekomen uit de stemmen
Veler vogels, zingend in den morgen,
Uit de klankroepers van den hoogen dag,
Uit de kleurzaaiers op de witte ruimte,
Uit de verheugden is een lied ontstaan,
En kleine menschen op de aarde hooren,
En kleine stappers op de bergen zien,
Zij zien het zwevende alom ontstijgen,
Zij worden zelve zwevenden, die stijgen,
Zij worden zelve zingenden, die zaaien,
Zij hooren in het aanstormende koor
De stem des menschen schrijden, stem van God.

XLII

Uit de omwoelde aarde, als het licht afdaalt,
Stijgen de groeisels, kleuren en de klanken,
Stijgen daders, die de aarde maken tot
De zangster tusschen luistrende planeten;
Wij hebben d' ongerepte daders lief,
Wij denkten, die leefden en de daad
Der ongerepte daders niet begrepen,
Wij, die slechts leefden in het looze woord,
Het scheidende, het al-vernielend woord,
Wij willen voortaan woordeloozen zijn,
Wij willen naar de ongerepten henen,
Wij willen zelve ongerepten zijn,
Wij willen door het licht geroepen worden
En opengaan tot daden, als de zon,
De bloem, de zee, de boom, het blad,
Wij wordevollen, willen daden worden.

XLIII

In onze woorden moet de woordeloosheid zijn
Van bloemen, vruchten, wouden en het zeegeruisch,
Ons denken moet doorruischt zijn van de daad,
Die zich weggeeft aan het alomme licht,
Ons denken moet gemaakt zijn door de daad,
De *zich* niet denkende, de open daad,
De naar het ochtendlicht gestegen daad,
De, als een boom, opgroeiende uit Aarde.

XLIV

Ontkleed uw woord, werp van uw woorden af
De windsels van uw flonkerenden waan,
En dat niets stijge uit uw klanken op
Dan 't rythmisch henenschrijden naar gemeenschap.

XLV

Wanneer ik U niet hoor meer in mij spelen
En niet meer ben de man wien g'u bekent,
Dat hij moog zingen van wat gij wilt deelen
Den menschen mee, door hem, uw instrument,

Wanneer mijn mond wordt bevende of zwijgend,
Omdat uw zoete nadering wegbleef,
En ik gedompeld word in leegheid, neigend
Het moede hoofd, waarin Uw stem niet dreef,

Zal ik nochtans tot u geduldig wezen
En wachten of Uw voetstap nader koom',
En uitzien naar de teekenen te lezen,
Die Gij wellicht wilt schrijven in een droom.

Want diep in mij, weet ik, Gij zijt alomme,
Of ge ook verre toeft, Gij zijt nabij,
Ik moog verloren gaan in het rondomme,
Wanneer ik in mijzelve zie, stijgt gij.

XLVI

Waar anders dan uit U, oneindige
 Natuur, die eeuwig weldoend tot ons buigt,
 Komen de vonkende, de stralend schoone daden.
 Dof ligt de maatschappij der menschen en
 Zeer laag en goor en wankel is haar bouw,
 En moord en doodslag weten wij in haar
 En het gemompel van veel stervenden.
 Ontzet en met den klank van jammer in
 Ons aarzelende, bevend, denkend hoofd,
 Zien wij het lijden van de menschen aan
 Het onduldbare, zelfgekozene
 Onder de sterren in het licht der zon,
 En wijkend uit de poorten dezer hel,
 Gaan wij tot U oneindige Natuur,
 En vinden uwe boomen, uw geruisch
 Van ritselende blaren, en de klank
 Des wijden vogels, die zijn tak afvoer;
 O geurig woud en Gij, machtige hemel,
 Nooit uitgemeten, koepelende sfeer
 Van schoonheid om ons heen, waarin uitkwam
 De mensch, gemaakt door sappen van het Al,
 Tot een verheuger, tot verlustiger,
 Tot een uitspreker van het Noord en Oost'
 En West' en Zuiden in hun samenkomst,
 Tot een vertrouwde met het vonkend vuur,
 Tot een bekende met de duisternis;....
 Oneindige Natuur, in U gaan wij,
 Te vragen aan uw harmonie, het denken,

En aan uw stille spel, de fijne klank,
Wij vragen aan Uw wiegingen het woord,
Het eerlijk denkend woord, de klank, de daad,
Om deze maatschappij, verlaagd en voos,
Uiteen te snijden als een rotte vrucht,
En in haar gronden schurftig en melaats
Den brand te steken, die ze zuiver maakt,
En op haar grond gezuiverd en gespit
Te werpen uit het zaad van Communisme,
Het zaad dat in U leeft, oneindige,
Waarmee gij hebt gemaakt het opgaand hout,
De avondval, de witte sterrenkring,
De nachten goud en paars en zilvergroen,
De stille dalen en de schemering,
Wij vragen aan uw klank, oneindige,
Aan uw hooggaande sidderende stem
Het bevende metaal, om neer te slaan
Het kruipende geluid der looze Rede,
Wij vragen aan uw blinkend erts het erts
Om om te keeren deze maatschappij
En uit zijn voeg te lichten haar bestand,
Opdat een nieuwe maatschappij ontsta,
Aan U gelijk, oneindige Natuur,
Vol vonkende en stralend schoone daden.

XLVII

Er gaat niets van een Godheid in ons om,
Alles ontvingen wij uit U, Natuur,
En op Uw adem ademen wij uit,
Gij hebt het denken in ons aangericht
Door 't rondgaan uwer stemme in de ruimte;
Wanneer wij peinzen, drijft gij in ons om,
Zooals gij drijft in wolken aan de lucht,
Waar in nog niet geboren werd het licht,
Wanneer wij dichten, stroomt Gij uit ons uit,
Zooals gij stroomt naar 't bekken van de Zee,
En haren inhoud vol maakt van uw inhoud;
Wanneer wij liefhebben, ontvangen wij
Uit U een melodie van de gemeenschap;
Uw zilvren klankkegel stijgt in ons op,
Wanneer de zoetheid van den avond daalt,
En in den ochtend hooren wij Uw lach;
Op wieken van een zilvergrijsen Aether
Neemt gij ons uit ons, weg en tot u op,
En bouwt in ons uit binten van den nacht
En pijlers van den amethisten morgen,
Het bevend huis der zilvren fantazie;
Met fijne stralen van uw gouden maan
Weeft gij het weefsel van ons diep verstand,
En, waar wij droomen, boogt gij u omlaag
Zooals de hemelschelpe naar de aarde;
In onze ziel staat gij, gij onze ziel,
Gij zijt, natuur, van onze ziel de ziel,
Tusschen de hemelen en aarde staat zij

En al wat in haar voorviel, viel uit U,
En al haar wilsbewegen wiegt uit U,
En wordt door U bedacht en voortgebracht,
Zooals gij voortbrengt licht en kleur en lijn
En ruisching, het zacht roepen en den zang,
Zij zijn het zielsbewegen uwer Ruimte
Waaraan ons zielsbewegen zich ontleent,
En nimmer rust gij uit, oneindige,
Daar is geen God, die in U rust.

XLVIII

Gij, Geest, zijt niet de adem van een God,
Waarmee hij blies binnen de vleeschgewelven
En duizend openingen van ons lijf
Het kostbaar allerwege stroomend vocht,
Waardoor wij rijzen naar de lucht omhoog;
Daar is niets goddelijks aan onzen geest,
De geest wordt door de stoffen geformeerd,
Wanneer zij stroomen stralend in de ruimte,
En eeuwig stroomen stoffen stralen uit;
Van deze straling is de geest gemaakt,
Uitstraling van de stoffen, dat is geest,
De geest wordt door nature geformeerd,
En zij formeert hem eeuwiglijk op nieuw,
En eeuwig anders, uit zichzelf uit
Binnen haar kosbaarste object, den mensch;
En de uitstraling van de stof tot geest,
Kan slecht en stinkend zijn, zooals een blad
Waaruit het leven wegging en nu wacht
Verrottend in de aarde, op nieuw leven, —
De geest kan schoon zijn, zooals geur die stijgt
Van rinse blad'ren uit de lentegronden;
Maar nooit kan Geest ontstaan zijn uit een God,
Omdat de geest uitstraling is van stof,
Gemeenschap aller stoffen, overgaand,
En stralend op en in en door elkander;
Dit is de geest, hij zweeft in d'atmosfeer,
Hij is de atmosfeer, de atmosfeer is geest,
De atmosfeer die zelve ruimte is,

De zwevende tusschen hemel en aarde,
Zij is de God, en wij gaan tot haar in,
Terwijl wij, adem nemend, adem geven.

XLIX

Altijd in de menschen zong het lied
Des ontroerden, van den niet begripende,
Van den eenzame onder het licht,
In wiens hart de vraag geboren werd.

Om hem is de stilte, en hij luistert,
En hij hoort zijn stem in haar rondgaan,
Rusteloos herhalende de vraag,
Hooger, lager, blijvende verwondering.

Geen der sterren gaf een antwoord, noch
De grijze zeeën in gemompel,
Noch de zonne als het ochtend wordt,
Noch de mane, glanzend als een blad.

En de vrager droomt zichzelve antwoord,
Op de ruisching in zijn ziel geboren
Toen hij uitzag in het maatloos Al,
En hij noemt zijn antwoord God.

En hij luistert, of wellicht een klank geeft,
In den dwalend gelen ochtendschemer,
Of gerijpte blauwe avondstilte,
Deze, dien hij noemde God.

Maar volhardend in hun zwijgen, eeuwig
Van den ochtend tot den blanken avond,
Blijven de planeten en de zon,
Geen van deze, heeft een stem gehoord.

L

Zijt gij nochtans in ons, zijt gij een drang,
Te gaan de ons nog niet bekende wegen,
Zij liggen wachtende, en als een zang
Ruischt ons een wuivend koele Verte tegen.

Maar er was niets, — de boomen staan zoo stil
Als op de wegen, die wij ginds verlieten,
Eenzelfde aandachtlooze hemel wil
Zijn welving om de ronde aarde gieten.

Eenzelfde wind steekt ergens op, van ver,
Eenzelfde huivering trekt langs de velden,
Eenzelfde sprakelooze witte ster,
Of gele, roode, aan den nacht ontwelde.

En nergens valt een woord, dan uit den mond
Des menschen onder het oneindig wijde,
Die naar een Godheid zocht, die hij niet vond,
Die hij ontkennen moest en moest belijden.

LI

Moet ik vernietigd zijn, voordat gij ziet
Mij mijn gestalte bevende verheffen,
Moet ik den beker van mijn lijden heffen
En stamelen, ootmoedige, mijn lied?

Ik raap mij uit mij op, en mijn gebied
Zal uw oneindigheden overtreffen,
Gij kunt u aan uzelve niet ontheffen,
Ik leef, ik lijd, ik adem en gij niet.

En aan de duizenden, als ik ontkomen
Binnen het eeuwig zwevende heelal,
Aan het bevruchtend snellen der atomen,

Wordt nu het dwangbeeld van een God ontnomen,
En tot een Godheid zelve, de Vasal,
Blinkende schrijdt hij langs der aarde zoomen.

LII

Gij zijt niet, en 't is goed, dat gij niet zijt,
Wij zijn onz' eigen God, onz' eigen glorie,
En onze daden boeken de historie
Van onze kracht en uw afwezigheid.

Wat waart ge meer dan wij, wanneer Gij waart,
God, die wij uit onze droomen maakten,
Hoe waar uw wezen, wanneer Gij geraakte
Uit uw onzichtbaarheid, zichtbaar op aard?

Zoudt gij, als wij, vermogen het zwaar hoofd
Uit diepten van het leem omhoog te heffen,
Den hemel aan te vliegen en hem treffen
En weer te vallen heen, klein en verdoofd.

Wij richten ons aan onze wonden op, —
Kunt gij de nerven van uw wonden toonen?
— Want Jezus zijn wij zelf, wij aardezonen; —
Waar is het beven van uw harteklop?

Kom nader, zoo Gij zijt, vaar in mijn lied,
Dat ik U zie, luid opstaan voor mijn oogen,
Dat ik U hoore om mijn hoofd gevlogen,
Gij God, die nergens zijt, wien niemand ziet.

Een nieuw geslacht groeit op, zich zelf gewis,
Een nieuw geslacht zal op de aard' verschijnen,
Maar spoor en taal en teeken zal verdwijnen
Van Een, die wezen kon, noch was, noch is.

LIII

Maak ruim de hoofden, sprak de stem in mij,
Vernietig God, dien naam vol tooverij,
Door de verwarden altijd aanbeden,
Door de eenvoudigen te lang beleden.

Geef hun het vlamvend helder makend vuur
Van 't eerlijk woord en geen literatuur,
Maar vonkend en lichtstralend en gevoed
Met beste vochten van Uw denkend bloed.

Maak hen tot trotsche wezens, opgericht
In zelfbewustzijn en het oog gericht
Naar een gemeenschap, die hen all omspant,
Zooals de lucht de zee doet en het land.

Maak hun de vreugde open van het Al,
Dat van hun geest de grijze sluier vall',
Die eeuwenoude knechtschap heeft geweven,
Waarin zij gaan, als door een mist omgeven.

Spreek uit het werelden verlossend woord,
Zing in uw volle verzen het accoord,
Van klank en kleur en voortschrijdend gebaar,
Waarin de nieuwe mensch zich openbaar' —

LIV

Oude vertellingen in nieuw gewaad,
 Uit een verschemerd land ziet gij ze komen,
 Vreemde geruchten tot uw oor dat luistert,
 Zij zijn als ritselingen achter gordijn,
 Uw oogen zien hen niet, gij leeft in droom,
 Maar gij vermoedt, dat gindsche klanken gaan
 Zooals verheugde wezens, in gewaad,
 Dat ommegangen meedeelt, zacht behaaglijk,
 Of neervalt zwaar in een brocaten bloem, —
 Er zullen zijn in fosfoorlichtend goud,
 In kokend paars, in zilvergroen ivoor,
 In peinzend bruin, in bloeiend kersenrood,
 Losvoetig gaan zij, en wellicht, een blad
 Of dier is op hun kleeden gepenceeld,
 Zooals bij krijgers, helden uit Japan,
 Het wreede zwaard nabij den scheven mond,
 Of ook bij Boeddhas, stil verzonken in
 Aanschouwing van de vrome lotosbloem,
 Waaruit het teer gelaat van Maja stijgt.
 Luchte gewaden worden overal
 Nu aangebracht om menschgestalten, die,
 U te verschijnen, willen naderen.
 Het hoog zachtpaars gordijn verschuift, een hand
 Wordt zichtbaar en een zon-beschenen vak,
 De plaats der samenkomst gaat blinkend open.
 Nu staan de sprookjes aller tijden voor
 Uwe verwonderde oogen bevend stil,
 Zij dragen op hun wijd gewaad den dienst

Uwer oer-oude menschheid gepenceeld,
Het sprookje „God” staat lichtende voor U,
Jehova, Bel, Astarte, Dagon, Ptah,
De gele goden in hun Inca-maskers,
De tempel-wezens van het grijs Assur,
De marmerstille godheid van Athene,
En de gekruisigde van Nazareth,
Alle de sprookjes die de nacht ingaf,
Bij zilvren maan, die tot de aarde kijkt,
Het sprookje van de bloeiend gouden sterren,
De Zonnesprook, ontstijgende de zee,
In vermiljoen gewaad, den vochten morgen,
Alle de sprookjes die de stilte zei
Aan kleine menschen neder in woestijnen,
(Zij zaten aan den ingang van hun tent;)
Alle de godensprookjes zijn verschenen,
Zij zijn verschenen en gij ziet ze aan,
En uit hen allen, stijgt omhoog de mensch.

NAAR DE NIEUWE TIJDEN

LV

Wij de bewogenen, naar de muziek
Die in de verten opstijgt luisteren
Wij ontroerden — en wij zijn verheugd,
Ons raakt het gouden stralen van een lach.

Ons hart heft zich, de weg voor ons is lang,
En om ons heen zullen de schaduwen
Van schemering verschrikken onzen voet,
Maar in de verte ruischen de muzieken.

Wij zullen struikelen, en ook zal een
Der velen en nog velen onzer vallen,
Zij blijven achter in hun dood gelaat,
De fijne trekken kijken naar de verten.

Wij gaan, wij gaan, er is in ons ontstaan
Een wervelwind, die jaagt ons allen opwaarts,
Een avond en een nacht viel op ons neer,
Maar in de verte ruischen de muzieken.

LVI

De roeper door de wereld, kleine mensch
Wandelt langs de grassen en de struiken,
Zijn oog is overal, het is de fijne lens,
Het glinsterend kanaal waarin de dingen duiken.

Hij weegt ze met zijn oor, en op zijn tong
Proeft hij de fijne cellen hunner geuren,
Van wat in diepten en in hoogten zong
Verneemt hij het inwendige gebeuren.

Hij neemt ze in zich op, hij wordt hun taal,
Profeet wordt hij, hun aller toekomst zingende,
De hooge stem van glinsterend metaal,
De hemelen en aard bedwingende.

LVII

De alomvattende, het gouden licht
Der kleine aarde, zendt zijn stralen af,
Zingende boden naar het golvend dal.

Het is reeds middag en er hangen stil,
En onbewogen witte wolken aan
Het grijsblauw, ommestaande firmament.

Onaangedaan, maar innerlijk geraakt,
Van een verwoede hevig felle kracht,
Stijgen de boomen, berstende van schil.

Zij staan te schreeuwen, rijzend uit den grond,
Met uitgespreide stemmen, hunne takken,
Dat zij den roep begrepen van het licht.

En enkele vogels maken mompeling
En wirreling uit hunne keeltjes los,
Dat gaat verloren in het wijd alom.

De bergen vouwen — uit een paarse lijn,
Hoog golvende, achter de kleine stad,
Die staat in daakjes onder torenspat.

Het licht, het licht, het licht, het heeft gemaakt
U, stille Aarde, tot een ruischend Eden
Waarin wat Groeisels rondgaan, wij de menschen.

LVIII

Het gelukkig makende bosch,
En de opgeheven armen der boomen,
En der vogelen rumoer,
En de stilstaande lucht.

De slanke boomen staan omhoog gespoten,
De fijne kruinen met het aderen-net,
Hebben zich aan de fijne lucht gezet,
Die staat doorzichtiglijk om hun gegoten.

Een rest van licht wordt door de zon vergoten
En heeft een enkle stam in gloed gebet,
Die staat daar op zijn vlammend mossig bed,
Te lichten tusschen stillere genooten.

Maar allen zijn verzadigd van het licht,
Hebben zich zat gedronken en gegeten,
En gaan al slapend naar den avond toe,

En droomen huivrend in de kronen, hoe
Dien opbloei aan hun lichaam werd verricht; —
Het stralend licht, niet één heeft het vergeten.

*VAN A. VAN COLLEM VERSCHEEN BIJ
C. A. J. VAN DISHOECK:*

LIEDEREN VAN HUISVLIJT
LIEDEREN DER GEMEENSCHAP
OPSTANDIGE LIEDEREN
NIEUWE LIEDEREN DER GEMEENSCHAP
HET WONDER